

ПРАВНИ СТАВ

НЕПОСТОЈАЊЕ ПОВРЕДЕ ПРАВА ЛИЧНОСТИ У СИТУАЦИЈИ КАДА ЈЕ ФИЗИЧКО ЛИЦЕ НА КОЈЕ СЕ ПОДАЦИ О ЛИЧНОСТИ ОДНОСЕ, ОБАВЕШТЕНО О УСТУПАЊУ ПОДАТАКА У СВРХУ ЗБОГ КОЈЕ СУ ПРИКУПЉЕНИ

Јавно комунално предузеће које је законито вршило обраду података о личности физичког лица на које се подаци односе, није повредило његово право личности у ситуацији када га је обавестило (опоменом) да ће ти подаци бити уступљени агенцији за наплату потраживања у исту сврху као она за коју су прикупљени - ради наплате потраживања.

Образложење

Виши суд у Врању је доставио Врховном суду захтев председника Грађанског одељења тог суда за покретање поступка решавања спорног правног питања. Уз захтев су достављени списи предмета П 34/23 у којем је судија застао са поступањем у том парничном поступку, као и здружени спис Основног суда у Врању П 3066/22. Додатно нас је обавестио поднеском од 15.04.2024. године да је пред тим судом у току 25 конкретно назначених истоврсних парничних предмета.

Судија која је председник Грађанског одељења тог суда и уједно руководилац Одељења судске праксе је објаснила да је поступак за решавање спорног правног питања на основу чланова 180-185 ЗПП, инициран предлогом туженог ЈКП „Паркинг сервиса“ Врање. У захтеву је изложен кратак приказ утврђеног чињеничног стања и разлози због којих се обраћа са захтевом, а то је да Грађанско одељење Вишег суда у Врању нема јединствен став у погледу спорног правног питања због различитог тумачења одредбе члана 24. став 4. Закона о заштити података о личности, односно да је већински став судија да су лични подаци тужиоца пренети у исту сврху у коју су прикупљени, а то је подношење тужбе ради наплате потраживања. Док мањи број судија сматра да је тужени као уступилац потраживања био у обавези да пре започињања даље обраде, лицу на које се подаци односе пружи информације о другој сврси, као и све остале информације из става 2. истог члана.

У захтеву је наведено да је пред тим судом покренут већи број поступака по тужбама физичких лица против туженог ЈКП „Паркинг сервис“ Врање, због повреде права личности. Овај тужени је у образложеном поднеску након доставе одговора на тужбу, поднео том суду предлог за покретање поступка ради решавања спорног правног питања пред Врховним судом.

У одговору на тужбу тужени је истакао да је у опомени ради мерења обавезе, тужилац у том конкретном предмету обавештен да ће потраживање бити уступљено агенцији за наплату потраживања, уколико не поступи по опомени. Уз одговор на тужбу је доставио решење Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности број 072-16-2736/2023 – 06 од 21.12.2023. године, којим је оцењено да притужба тог физичког лица због повреде права на брисање података о личности од стране руковоца ЈКП „Паркинг сервиса“ Врање није основана, а реч је о идентичној чињенично правној ситуацији.

Спорно правно питање гласи: да ли је тужени повредио право личности тужиоца тиме што је своја потраживања уступио факторинг друштву MD & AD Consulting доо Врање, које је преузело потраживања са циљем наплате неплаћених услуга паркирања, без обавештења и сагласности лица на која се подаци односе, имајући у виду да тужени који се бави управљањем јавним паркиралиштима, уступањем потраживања није променио сврху података, већ се исти користе ради наплате потраживања. Те који члан Закона о заштити података о личности се примењује, члан 24. или члан 12. став 1. тачка 5?

Тужбом поднетој у достављеном предмету Вишег суда у Врању П 34/23 тужилац, физичко лице, тражио је да се донесе пресуда којом ће се утврдити да је тужени ЈКП „Паркинг сервис“ Врање, радњом обраде података о личности без обавештавања и његове сагласности, уступио наведеној агенцији за наплату потраживања његове податке и то: име и презиме, адресу пребивалишта, јединствени матични број грађана и регистарске ознаке возила чији је тужилац власник, чиме је повредио одредбу члана 24. Закона о заштити података о личности – право на информисање. Такође је захтевао да се тужени обавезе да изврши брисање наведених података у смислу члана 30. истог закона и да му на име накнаде нематеријалне штете по основу повреде права личности исплати износ од 30.000,00 динара са припадајућом законском затезном каматом.

У предмету Основног суда у Врању П 3066/22 који је здружен наведеном спису достављеном уз захтев за решавање спорног правног питања, правноснажно је окончан парнични поступак између тужиоца друштва MD & AD Consulting доо Врање и истог физичког лица као туженог ради исплате дуга од 1.100,00 динара због неплаћене накнаде за паркирање његовог моторног возила, односно издате посебне паркинг карте дана 06.06.2022. године, а које потраживање је тужиоцу уступљено уговором о цесији закљученим са ЈКП „Паркинг сервис“ Врање, дана 07.09.2022. године. Овим уговором овде тужени ЈКП „Паркинг сервис“ Врање уступио је своја потраживања која је имао према овде тужиоцу (и осталим физичким лицима који су поднели тужбе против истог туженог у назначеним предметима тога суда).

Уз тужбу је достављена опомена туженом пред утужење у којој је наведено да ће у случају неплаћања дуга по овој опомени, ЈКП „Паркинг сервис“ Врање бити принуђен да наплату свог потраживања оствари у судском поступку или уступањем потраживања агенцији за наплату потраживања, због чега га позива да дуговање измири у року. Овај парнични поступак правноснажно је окончан првостепеном пресудом којом је одбијен захтев тужиоца друштва MD & AD Consulting доо Врање за исплату дуга од туженог, с обзиром да је суд оценио да тужилац није доказао, а на њему је био терет доказивања, да је пре утужења ЈКП „Паркинг сервис“ Врање обавестио туженог о извршеном уступању, а што је био обавезан да учини према члану 438. Закона о облигационим односима (ЗОО). Значи, овај парнични поступак расправљен је применом одредаба ЗОО.

У наведеном решењу Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности од 21.12.2023. године, којим је одлучено у идентичној чињенично-правној ситуацији као у предмету који је достављен по захтеву за решавање спорног правног питања, наведено је да је притужила захтевала брисање података о личности од руковоца - ЈКП „Паркинг сервис“ Врање и ограничавање располагања овим подацима у односу на њега; с обзиром на то да је овај на основу уговора о цесији од 07.09.2022. године закљученог са привредним друштвом MD & AD Consulting доо Врање, истом уступио

потраживање које је имао према притужиљи, па му је уступио и податке који се на њу односе (име и презиме, ЈМБГ, адреса становања и регистарска ознака возила која је у њеном власништву) без њене сагласности, претходно је не обавестивши о томе.

У наведеном решењу су апострофиране као релевантне одредбе Закона о заштити података о личности: одредбе члана 4. тачка 8. и члана 30. ставови 1, 2. и 4, поред оних одредби које се тичу овлашћења повереника.

Осим назначених одредби цитираног Закона, примењене су и одредбе Закона о комуналним делатностима („Службени гласник РС“, 8/11...95/18). Конкретно, члан 2. тачка 7. којим је између осталог прописано да је комунална делатност и управљање јавним паркиралиштима и члан 13. став 1: да скупштина јединице локалне самоуправе одлукама прописује начин обављања комуналне делатности, као и општа и посебна права и обавезе вршилаца комуналне делатности корисника услуга на својој територији, укључујући и начин плаћања цене комуналне услуге, начин вршења контроле коришћења и наплате комуналне услуге и овлашћења вршиоца комуналне делатности у вршењу контроле и мера које су контролори овлашћени да предузимају.

Одредбом члана 19. Одлуке о јавним паркиралиштима („Службени гласник Града Врања“, бр.44/16...15/19, 25/19 исправка) прописано је да је корисник који користи јавна паркиралишта противно одредбама члана 12. став 1. и члана 13. став 1. ове одлуке, дужан да плати посебну паркинг карту; налог за плаћање посебне паркинг карте (налога) издаје овлашћени контролор вршиоца комуналне делатности и уручује га кориснику; када корисник није присутан, контролор причвршћује налог испод брисача ветробранског стакла возила корисника и врши фотографисање возила; достављање налога сматра се уредним и касније оштећење или уништење налога не одлаже плаћање посебне паркинг карте и корисник паркирања је дужан да поступа по примљеном налогу и плати посебну паркинг карту у року од осам дана од дана достављања, на начин означен у карти.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је у наведеном решењу нашао да притужба није основана, односно да нема повреде права на брисање података о личности на штету притужиље, с обзиром на то да руковалац обрађује податке о личности корисника на основу законом утврђених овлашћења (што притужиља и не спори), а да за пренос потраживања није потребан пристанак дужника, већ је уступилац дужан само да дужника обавести о извршеном уступању. С обзиром на то да је руковалац пружио доказе да је обавестио притужиљу да ће наплату потраживања спровести у судском поступку или уступањем потраживања агенцији за наплату потраживања на основу уговора о цесији, повереник је оценио да зато нису испуњени услови за брисање података о личности притужиље из евиденције коју води руковалац из члана 30. став 1. тачка 4. Закона о заштити података о личности.

Према томе, из свега изложеног произлази да су за решење овог спорног правног питања битне следеће чињенице:

1. ЈКП „Паркинг сервис“ Врање је уговором о цесији уступио своје потраживање агенцији за наплату потраживања (друштву MD & AD) и уступио јој основне податке који се односе на тужиоца (име и презиме, ЈМБГ, тј. јединствени матични број грађана, адресу пребивалишта и

регистарску ознаку возила чији је тужилац власник) без његове сагласности.

2. У опомени ЈКП „Паркинг сервис“ Врање је обавестио тужиоца да ће наплату потраживања остварити у судском поступку или ће уступити потраживање агенцији за наплату потраживања, уколико тужилац не поступи по опомени и плати наведену накнаду за паркинг (посебну паркинг карту).

Релевантан пропис за одлуку по захтеву за спорно правно питање је: Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС“ бр.87 од 13.11.2018. године), и то одредбе:

- члана 4. (значење израза), у тачкама 1, 2, 3, 8, 10 и 12.
- члана 12. (законитост обраде),
- члана 24. (информисање – информације које се пружају када се подаци о личности не прикупљају од лица на које се односе),
- члана 30. (право на брисање),
- члана 84. (судска заштита),
- члана 86. (право на накнаду штете).

Поред овог специјалног прописа, у конкретном случају се примењују и одредбе Закона о комуналним делатностима („Службени гласник РС“ бр. 8/11...95/18), члан 2. тачка 7. и члан 13. став 1. и Одлука о јавним паркиралиштима („Службени гласник града Врања“ бр. 4/16...15/19, 25/19 – исправка) и то одредбе чланова 12. и 13, које су примењене и у наведеном решењу Повереника, као и одредбе чланова 436. и 438. ЗОО.

Одредбом члана 436. став 1. ЗОО, прописано је да поверилац може уговором закљученим са трећим лицем пренети на овога своје потраживање (цесија), изузев оног чији је пренос забрањен законом или које је везано за личност повериоца или које се по правној природи противи преношењу на другога. Док је одредбом члана 438. став 1. истог закона, прописано да за пренос потраживања није потребан пристанак дужника, али је уступалац дужан обавестити дужника о извршеном уступању.

Иако Виши суд у Врању није приложио сопствено тумачење спорног правног питања, налазим да су за одлучивање о спорном правном питању које је од значаја за одлучивање у већем броју предмета у поступку пред првостепеним судом, испуњени формални услови из чланова 180. и 181. ЗПП.

Без обзира на формулацију постављеног спорног правног питања, оно се уствари своди на два правна питања која су међусобно комплементарна. Прво, да ли је у конкретном случају реч о законитој обради података у смислу члана 12. став 1. тачка 5. Закона о заштити података о личности.

Законитост обраде података о личности прописује члан 12. став 1. истог закона, па је обрада законита: ако је лице на које се подаци о личности односе пристало на обраду својих података (тачка 1). У осталим случајевима, обрада је законита ако је неопходна у конкретно назначеним циљевима, између осталог: обрада је неопходна у циљу обављања послова у јавном интересу или извршења законом прописаних овлашћења руковалаца (тачка 5).

Према томе, правни основ за обраду података о личности је законско овлашћење или пристанак лица на које се ти подаци односе.

Следом тога, кључни услови да би се у складу са одредбама цитираног закона вршила обрада података су следећи:

1. да обрада мора бити законита и тада не треба пристанак лица на које се подаци о личности односе (члан 12)
2. да морају бити достављени основни подаци за сврху обраде (у оквиру истог члана).

Друго правно питање се тиче информисања - обавештавања лица на која се односе подаци о личности у ситуацији када ти подаци нису прикупљени од њега, о сврси намераване обраде и о примаоцу тих података. Следом тога, да ли су подаци о личности уступљени у другу сврху различиту од оне због које су прикупљени. То питање регулише члан 24. цитираног закона.

Одредба члана 24. став 1. прописује: ако се подаци о личности не прикупљају од лица на које се односе руковалац је дужан да лицу на које се подаци односе пружи следеће информације: поред осталог: о сврси намераване обраде и правном основу за обраду (тачка 3) и о примаоцу, односно групи прималаца података о личности, ако они постоје (тачка 5). Ставом 2. је прописано да је уз информације из става 1. овог члана, руковалац дужан да лицу на које се подаци односе пружи и следеће додатне информације које могу да буду неопходне да би се обезбедила поштена и транспарентна обрада у односу на лице на које се подаци односе, а који су таксативно назначени у седам тачака.

Ставом 4. истог члана је прописано: ако руковалац намерава да даље обрађује податке о личности у другу сврху која је различита од оне за коју су подаци прикупљени, руковалац је дужан да пре започињања даље обраде, лицу на које се подаци односе, пружи информације о тој другој сврси, као и све остале битне информације из става 2. овог члана.

Право на брисање података о личности регулисано је чланом 30. истог закона па је између осталог, руковалац дужан да без непотребног одлагања податке из става 1. овог члана избрише у конкретном случајевима који су таксативно набројани, између осталог када су подаци о личности незаконито обрађивани.

Судска заштита је регулисана чланом 84. истог закона на начин да: лице на које се подаци односе има право на судску заштиту ако сматра да му је супротно овом закону, од стране руковаоца или обрађивача радњом обраде његових података о личности повређено право прописано овим законом. Подношење тужбе суду не утиче на право овог лица да покрене друге поступке управне или судске заштите. Тужбом за заштиту права из става 1. овог члана, на основу става 2. истог члана, може се захтевати од суда да туженог обавезе на чинидбу више ствари прописаних у шест тачака овог члана.

Члан 86. прописује право на накнаду штете лица које је претрпело материјалну или нематеријалну штету због повреде одредаба овог закона, од руковаоца односно обрађивача који је штету проузроковао, а под условима које надаље разрађује ова одредба закона.

Према томе, из свега изложеног произлази да право на брисање података о личности и остала права из домена судске заштите припадају лицу на које се подаци односе само ако су подаци о личности незаконито обрађивани. Обрада је законита ако је испуњен само један од услова прописаних чланом 12. став 1. Закона о заштити података о личности, између осталог: да је обрада неопходна у циљу обављања послова у јавном интересу или извршења законом прописаних овлашћења руковоаца, о чему је реч у конкретном случају наплате потраживања од стране Јавног комуналног предузећа „Паркинг сервис“ из Врања коме је у циљу обављања послова у јавном интересу поверена наплата наведене накнаде за паркинг у смислу цитираних одредби Закона о комуналним делатностима и одлуке о јавним паркиралиштима Града Врања, па је ово ЈКП као руковалац законито вршио обраду података о личности (тужиоца).

ЈКП „Паркинг сервис“ Врање као руковалац је опоменом пред утужење обавестио (информисао) лице на које се односе прикупљени подаци о личности - овде тужиоца о примаоцу – агенцији за наплату потраживања и о сврси намераване обраде у смислу члана 24. став 1. тач.3. и 5. цитираног закона.

Како је та сврха иста као она за коју су ови подаци прикупљени: ради наплате потраживања, то наведено ЈКП као руковалац није дужан да поступи у смислу става 4. истог члана (да пре започињања даље обраде, лицу на које се подаци односе пружи информације о тој другој сврси, као и све остале битне информације из става 2. овог члана).

Наведено ЈКП је и као уступилац из уговора о цесији, опоменом пред утужење обавестило дужника – овде тужиоца о извршеном уступању на основу члана 438. став 1. ЗОО.

Изложени разлози су они због којих је Грађанско одељење Врховног суда донело предложени правни став.

(Правни став усвојен на седници Грађанског одељења Врховног суда одржаној 02.07.2024. године)